

Sadik Zenku, MA

UDC:

327.51.071.51(497.7:100-622 HATO + 4-622 EY)

**KOHEZIONI SOCIAL DHE INTEGRIMI I REPUBLIKËS SË
MAQEDONISË NË STRUKTURAT EVRO-ATLANTIKE**

**СОЦИЈАЛНА КОЕЗИЈА И ИНТЕГРАЦИЈАТА НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО ЕВРОАТЛАНСКИТЕ
СТРУКТУРИ**

**SOCIAL COHESION AND INTEGRATION OF THE REPUBLIC
OF MACEDONIA IN THE EURO ATLANTIC STRUCTURES**

Abstract

Republic of Macedonia since its independence, fundamental objective for which it has declared integration in international organizations like the UN, CoE, OSCE, NATO, and the EU. It must be mentioned that membership in the UN, OSCE and EC is conditional on stricter criteria, but NATO and EU membership is conditional on fulfillment of the criteria more strictly political, economic and social. So today, due to non fulfillment of these requirements, Macedonia is still in front of the two powerful political organizations, economic and military. But where is today Macedonia on the path of integration, as she achieved to meet these criteria, whether they are sincere enough authority in its actions and performance of obligations taken, it is really preparing

Macedonia for full membership in EU and NATO in Macedonia ;, whether there is sufficient institutional capacity and human resources to fulfill these criteria; Are these questions that have recently been present but that also needed to be given the right answer.

This paper tends precisely to give answers to these questions, superficial and appropriate methodology indicators from which it can draw objective assessments about the situation and problems that faced the company in Macedonia on the path of institution building cohesive and powerful; as well as the likelihood of the Republic of Macedonia

for EU and NATO membership, analyzing the factors that help or hinder these processes.

Key words: social cohesion, integration, democracy, cohesive institutions

Hyrje

Pas rënies së komunizmit edhe Republika e Maqedonisë u përfshi nga vala e demokratizimit. Zëvendësimi i sistemit të vjetër monist me sistemin e demokracisë ishte hapi i parë drejt ndërtimit të perspektivave të reja për të ardhmen.

Ndërtimi i ardhmërisë para vetes kishte mjaftë sfida të cilat përcaktonin rrugën e saj. Hapat e ndërmarra do të jenë kyçe për funksionimin, zhvillimin dhe ekzistencën e shtetit të ri të Maqedonisë. Sfidat ishin dhe mbeten të shumta, prandaj kërkohet një qasje serioze ndaj realitetit të ri që do përcaktojë rrugën e ndërtimit të shtetit.

Një sfidë tepër e rëndësishme për autoritetet ishte dhe mbetet ndërtimi i institucioneve të reja mbi parimet e sistemit demokratik dhe largimin e logjikës dhe filozofisë social-komuniste nga mendimi dhe veprimi politik. Kjo nënkuptonte që në ndërtimin e shtetit të përfshihen vlerat e reja që promovon sistemi demokratik.

Republika e Maqedonisë për nga struktura e saj është shtet multietnik dhe multikulturor. Aty jetojnë më shumë bashkësi etnike dhe kulturore, ndërsa sipas regjistrimit të vitit 2002, shumica i takon bashkësisë maqedonase (64.18%) dhe asaj shqiptare (25.17%). Bashkësitë tjera etnike përbëjnë rreth 10% të popullatës së përgjithshme. Të gjitha bashkësitë etnike që jetojnë në R. e Maqedonisë, karakterizohen më sisteme vlerash dhe normash kulturore të ndryshme nga njëra tjetra. Kjo e bën Maqedoninë shoqëri ku janë prezente dallimet e shumta gjuhësore, religjioze, zakonore etj., dallime që luajnë rol të rëndësishëm në përcaktimin e mardhënieve dhe zhvillimit të proceseve në të. Të gjitha këto fakte flasin se R. e Maqedonisë edhe realisht është shtet multietnik dhe multikulturor, që në vetvete atë e bën specifike, andaj edhe trajtimi i çfarëdo lloji të problemeve kërkon qasje nga ky këndvështrim.

Synimi kryesor i shoqërive multietnike dhe multikulturore duhet të jetë krijimi i instrumenteve për stabilitetin e saj duke krijuar kushte institucionale për mosdiskriminim mbi baza etnike dhe kulturore si parakusht për ekuilibër të forcave në ndërtimin e institucioneve të shtetit. Kjo nënkupton që realiteti shoqëror të reflektohet në ndërtimin

e institucioneve të shtetit. Ky koncept politik që njëherit është karakteristikë e shteteve të zhvilluara demokratike, dhe që synon krijimin e një trupi të fuqishëm brenda shoqërisë për realizimin e qëllimeve në një shtet quhet kohezion shoqëror apo kohezion Social. Ky koncept, që në esencë ka mirëqenien e përgjithshme dhe perspektivën optimiste, zhvillohet mbi parimin e ndërtimit dhe vizionin për ardhmërinë e përbashkët të të gjithë anëtarëve të shoqërisë pa dallim të përkatësisë etnike, fetare, kulturore apo sociale.

Megjithëse njohja e kohezionit si koncept dhe arritja e tij si proces është kompleks, ai nuk është i panjohur dhe i paarritshëm. Rruga për realizimin e tij kërkon vullnet politik dhe respektimin e vlerave dhe parimeve universale të demokracisë.

R. e Maqedonisë që nga pavarësimi i saj, objektiv themelor për të cilin është deklaruar ka integrimin në organizatat ndërkombëtare si OKB, KE, OSBE, NATO dhe BE. Këtu duhet potencuar se anëtarësimi në OKB, OSBE dhe KE nuk kushtëzohet nga kriteret e ashpra, por anëtarësimi në NATO dhe BE është i kushtëzuar më plotësimin e kriterëve më rigorozë politike, ekonomike dhe sociale. Prandaj sot, për shkak të mos plotësimit të këtyre kriterëve, Maqedonia akoma ndodhet para dyerve të këtyre dy organizatave të fuqishme politike, ekonomike dhe ushtarake. Por, ku ndodhet sot Maqedonia në rrugën e integrit, sa ka arritur ajo të plotësojë këto kriteret, a janë të sigurtë sa duhet autoritetet në veprimet e saj dhe në kryerjen e obligimeve të marra, a është realisht e përgatitur Maqedonia për anëtarësim të plotë në BE dhe NATO, a ekziston në Maqedoni kapacitet i mjaftueshëm institucional dhe njerëzor për përmbushjen e këtyre kriterëve; janë këto disa pyetje që kohëve të fundit janë edhe aktuale por më se të nevojshme që tu jepet përgjigje e duhur.

Ky punim tenton pikërisht të japë përgjigje në këto pyetje, duke trajtuar me seriozitetin dhe metodologjinë e duhur indikatorët nga të cilat mund të nxirren vlerësime objektive rreth gjendjes dhe problemeve me të cilat haset shoqëria në Maqedoni në rrugën e ndërtimit të institucioneve kohezive dhe të fuqishme, si dhe për gjasat e R. së Maqedonisë për anëtarësim në BE dhe NATO, duke analizuar faktorët që ndihmojnë apo pengojnë këto procese.

1. QASJA EVROPIANE NDAJ KOHEZIONIT SOCIAL

Bota në përgjithësi dhe Evropa në veçanti në këtë fillim shekulli u ndodhën përpara rrethanave të reja si rezultat i ndikimeve të globalizimit. Kjo situatë e re nxiti reagimin tek njohësit dhe ekspertët e më

shumë sferave politike dhe ekonomike dhe sociale të cilët propozojnë ridimensionimin dhe ridefinimin e politikave në nivel kombëtar dhe në nivel ndërkombëtar. Për këtë arsye institucionet ndërkombëtare bëjnë apel për qasje të re dhe për propozimin e politikave të reja në drejtim të promovimit më të madh të konceptit social si shtyllë e rëndësishme e stabilitetit shoqëror , mirëqenies ekonomike dhe ngritjen e cilësisë së kushteve të jetës. (Regina Berger,Sch. 2000: 6)

Këshilli i Evropës në vitin 2005 mori vendim për formimin e Grupit të Lartë të Punës me qëllim të promovimit të vlerave dhe rëndësisë së kohezionit social në shekullin 21. Qëllimi kryesor i këtij grupi të punës është të vlerësojë të arriturat e deritanishme në shoqëritë bashkëkohore si dhe të analizojë ndryshimet e thella që ndodhin për shkak të ndikimeve të procesit të globalizimit.

Vetëm një shoqëri Evropiane e fortë është garanci e zhvillimit të qëndrueshëm, por kjo gjithnjë e më shumë ndodhet e kërcënuar nga ndryshimet dhe transformimet e thella shoqërore, që akoma komplikohen me procesin e integritit. Edhe globalizimi edhe integrimi si procese, së bashku bëjnë presion të pandërprerë rreth krijimit të qasjeve të reja ndaj konceptit të kohezionit social. Shoqëria evropiane patjetër duhet që në planet e saja afatgjate, të gjejë mënyrë për të përshtatur të arriturat e saj strategjike me rrethanat dhe nevojat e reja.

Mbi të gjitha grupi i lartë i punës duhet të ndërrojë strategji veprimi dhe të propozojë hapat e nevojshëm për fuqizimin e kohezionit social në shtetet evropiane dhe më gjerë. Ndërtimi i strategjisë dhe ridefinimi i politikave të vjetra, njëherit duhet t'i përgjigjet disa pyetjeve të parashtruara si;

- Pse kohezioni social paraqet parim udhëheqës dhe akoma është shumë i rëndësishëm dhe i nevojshëm për shoqëritë bashkëkohore? dhe

- Si duhet të kontribuojë Evropa në këtë drejtim gjatë periudhës së ardhshme?

Nga Këshilli i Evropës kohezioni social është i definuar si “aftësi e shoqërisë për të siguruar mirëqenien e të gjithë pjesëtarëve të saj, duke reduktuar pabarazinë në masën më të vogël të mundshme, nëpërmjet shmangies së marginalizimit, të menaxhojë dallimet dhe ndarjet si dhe të gjithë anëtarëve të shoqërisë tu sigurojë mundësi të barabarta”. (Këshilli i Evropës. 2010)

Kohezioni social është i orientuar kah mirëqenia shoqërore dhe marrëdhëniet shoqërore stabile i konsideron si kyçe për zhvillimin ekonomik, politik dhe social. Kohezioni social është koncept politik

dinamik dhe paraqet kushtin bazë për drejtësinë sociale, sigurinë juridike dhe zhvillim të qëndrueshëm.

Në takimet e shumta të zyrtarëve më të lartë evropianë, kohezioni social vlerësohet si koncept me prioritet dhe proces tepër i nevojshëm për kontinentin e vjetër. Nëpërmjet këtij koncepti, promovohen mes tjerash, qasja më e re ndaj të drejtave sociale, me ndikim të drejtëpërdrejtë në cilësinë e jetës së përbashkët, efekti pozitiv në shumë sfera të tjera të jetës politike publike si dhe në zhvillimin dhe shfrytëzimin e indikatorëve të shumtë shoqëror.

2. SFIDAT E KOHEZIONIT SOCIAL NË SUAZA GLOBALE DHE EVROPIANE

Për shkak të ndikimit të faktorëve të ndryshëm, shoqëritë gjithmonë evoluojnë dhe ndryshojnë. Roli i politikës në këtë drejtim qëndron në identifikimin e problemeve dhe pasojave të mundshme nga këto ndryshime. Duke u nisur nga fakti se kohezioni social luan rol kyç në ruajtjen e stabilitetit shoqëror, strukturat evropiane punojnë në drejtim të gjetjes së zgjidhjeve të reja për ruajtjen dhe ndërtimin e mëtutjeshëm të tij duke iu përgjigjur sfidave me të cilat ballafaqohet ky koncept. Grupi i lartë i punës pranë Këshillit të Evropës, vlerëson se sfidat kryesore me të cilat ballafaqohet kohezioni social si koncept për shoqëri stabile dhe funksionale janë;

-*Globalizimi*, si proces me shumë të panjohura, në plan të parë mundëson zhvillim ekonomik të lartë, mirëpo gjithashtu sjell probleme në sferën e politikave sociale, në sferën e mbrojtjes të interesave individuale dhe probleme të reja në fleksibilitetin e ekonomisë së tregut.

-*Ndryshimet demografike*, ndikojnë në drejtim të ndryshimit të strukturës së popullacionit për nga mosha dhe gjinia, që mundet të ndikojë në prishjen e balancave në sistem që pastaj krijon probleme në planifikimin dhe zbatimin e politikave të përgjithshme.

-*Migracioni dhe shumëllojshmëria kulturore*, është sfidë e dyfishtë, meqenëse së pari duhet të merret me integrimin e emigrantëve në shoqëri dhe pastaj të ndërtojë vlera të pranuarra për bashkëjetesë, solidaritet dhe lojalitet.

-Ndryshimet politike, janë sfida ku duhet të përqendrohen pjesëtarët e shoqërisë, pasi që mund të ndodhë që rënia e besimit të sistemi politik të prodhojë efekte negative mbi proceset tjera shoqërore, si dhe të motivojë shkëputjen e sistemit politik nga jeta qytetare.

-Ndryshimet socio ekonomike, kjo sfidë mund të ndikojë në rritjen e rrezikut nga varfëria dhe pabarazia, duke përjashtuar dhe i pamundësuar anëtarëve dhe grupeve shoqërore qasje deri te resurset financiare dhe shërbimet e tjera sociale si në arsim, shëndetësi, punësim etj.

3. STRATEGJIA EVROPIANE PËR KOHEZION SOCIAL

Sfidat e shumta me të cilat ballafaqohet kohezioni social , mund të kërcënojnë stabilitetin shoqëror dhe mirëqenien e qytetarëve të saj, prandaj Këshilli i Evropës në përputhje me rekomandimet e grupit të lartë të punës ka përgatitur strategjinë për përshtatjen e politikave Evropiane me rrethanat e reja të krijuara. Shteteve anëtare të KE, u sugjerohet dhe rekomandohet që qasja ndaj kohezionit social të jetë serioze duke e konsideruar në prioritetet e projektimit të politikave shtetërore nëpërmjet:

- Investimeve më të mëdha në të drejtat sociale për arritjen e kohezionit social

- Ndërtimin e institucioneve në bazë të përgjegjësive të përbashkëta për politika sociale

- Rritjen e përfshirjes në vendimmarrjen demokratike dhe zgjerimin e dialogut social

- Ndërtimin e ardhmërisë të sigurt për të gjithë

Të drejtat ekonomike dhe sociale zvogëlojnë frikën e qytetarëve që manifestohen në mënyra të ndryshme dhe garantojnë aftësi për përballje me të ardhmen. Të drejtat sociale luajnë rol të theksuar në zhvillimin shoqëror dhe ekonomik të Evropës, që e bën dallimin e saj me vendet e tjera të botës.

Me gjithë presionin e lartë që bën procesi i globalizimit, modeli social evropian ka arritur të ndërtojë dhe ruajë kohezionin social dhe solidaritetin. Në shoqëritë e ndara (të fragmentuara), apo me kohezion social të ulët, numër i madh i qytetarëve mund të përballen me mungesën e realizimit të disa të drejtave, dhe bashkë me hendekun e madh që krijohet midis shtresave të pasura me ato të varfra, krijohet polarizim i thellë dhe rrezikohet stabiliteti shoqëror.

Rekomandimet e Këshillit të Evropës për politikat kombëtare kanë të bëjnë me:

- Qasje në kontinuitet ndaj të drejtave sociale dhe zbatimi i tyre në praktikë me qëllim të krijimit të kushteve për mirëqenie të përgjithshme

- Kapërcimin e pengesave nëpërmjet promovimit të të drejtave me qëllim të lehtësimit të kuptimit dhe realizimit të tyre

- Eliminimin e standardeve të dyfishta, të diskriminimit dhe shtimin e vështirësive, duke u siguruar të drejta të plota të gjithë individëve dhe grupeve shoqërore

- Përkushtim për sigurimin e mjeteve financiare dhe qëndrueshmëri kualitative në të drejtat sociale (shëndetësi, luftën kundër varfërisë, të drejtat e fëmijëve etj.)

- Investim për shoqëri kohezive kërkon ndërtimin dhe zhvillimin e politikave që rrisin cilësinë e jetës, nëpërmjet gjithëpërfshirjes, sidomos të atyre që janë të izoluar në bashkësinë e vetë.

4. RRITJA NË PJESËMARRJEN E PROCEDURAVE DHE VENDIMARRJES DEMOKRATIKE, ZHVILLIMI I DIALOGUT SOCIAL DHE ANGAZHIMIT QYTETAR

Demokracia nuk nënkupton thjesht një mekanizëm që grumbullon njerëzit dhe që i çon në vendvotim. Demokracia kuptohet si tërësi vlerash, që nuk është ideal dhe pa kundërthënie, por sistem i cili mundëson kushte reale për pjesëmarrje sa më të gjerë në sjelljen e vendimeve dhe në ndërtimin e politikave publike, që synojnë krijimin e mirëqenies së përgjithshme. (Sela, F. 2010:24). Ajo është një proces kompleks dhe dinamik që nxit dhe inkurajon veprimin dhe mendimin e individit apo të grupit, marrjen dhe dhënien e informacionit si dhe debatin lidhur me arritjen e rezultateve më të mira të mundshme për të mirën e përgjithshme dhe për të mirën e individit. Qytetarët dhe grupet e ndryshme duhet të luajnë rolin e tyre jo vetëm ditën e votimit por, ata duhet gjithashtu të udhëheqin me proceset dhe të jenë pjesë e zbatimit të tyre. Në qoftë se qytetarët dhe grupet shoqërore të ndryshme nuk përfshihen në procesin e sjelljes së reformave dhe në zbatimin e atyre politikave, kjo duhet të shihet si kërcënim për mirëqenien e tyre. Përfshirja e tyre është detyrim gjatë krijimit të politikave nëpërmjet dialogut dhe marrëveshjeve reciproke.

Për arritjen e rezultateve të kënaqshme në nxitjen e solidaritetit dhe mirëqenies, autoritetet duhet të kujdesen për promovimin e vlerave dhe resurseve etike morale të qytetarëve të saj. Në funksion të arritjeve të efekteve afatgjata duhet të ndërtohet klimë bashkëpunimi dhe mirëbesimi midis pushtetit dhe shoqërisë civile si edhe decentralizimi i pushtetit me qëllim të afrimit sa më të madh me qytetarët.

Parimi udhëheqës i politikave dhe praktikave qeverisëse duhet të jetë nxitja e të gjithë pjesëtarëve të shoqërisë me qëllim të shfrytëzimit të kapaciteteve individuale në gjetjen e zgjidhjeve të përbashkëta për problemet sociale.

5. RRUGA E R. SË MAQEDONISË GJATË PROCESIT TË INTEGRIMIT, SFIDAT DHE PROBLEMET

Vetë termi i integritimit është pjesë e pandashme e diskursit dhe fjalimeve politike të autoriteteve nga të gjitha strukturat shoqërore dhe politike në R. e Maqedonisë. Kjo bën të kuptohet se integrimi shihet si mundësi për një të ardhme me perspektivë si dhe shpreh qartë dëshirën që këto struktura kanë për tu bërë pjesë e Evropës.

Por procesi i integritimit nuk është dhe as mund të jetë vetëm çështje dëshire dhe as vetëm çështje e deklaratave verbale në fjalimet politike. Në radhë të parë integrimi është proces kompleks dhe i ndërlikuar, që kërkon vullnet të mirë, përkushtim e sidomos plotësimin e kriterëve për arritjen e standardeve të caktuara. Arritjet e shumta në nivelin e standardeve demokratike dhe në mirëqenien ekonomiko-sociale të shteteve anëtare të BE, janë arsye pse shtetet postkomuniste të Evropës Qendrore dhe Juglindore kanë aplikuar për anëtarësi në BE.

Anëtarësimi në BE, gjithashtu është përcaktim dhe synim strategjik i R. së Maqedonisë së paku në mënyrë deklarative. Këtij synimi i janë bashkangjitur të gjitha strukturat shoqërore duke përfshirë, partitë politike, shoqëria civile dhe qytetarët e Maqedonisë nga të gjitha përkatësitë etnike, fetare, apo grupeve të ndryshme shoqërore.

Të gjitha hulumtimet e opinionit të gjerë deri më sot rezultojnë se shumica e madhe e qytetarëve të Maqedonisë janë për anëtarësim në BE dhe në NATO, ndërsa përqindja varion me ndryshime të vogla dhe sillet nga 82% deri në 94%. Këto opinione janë tregues i qartë për nevojën e trajtimit serioz të agjendës evropiane dhe gjithashtu duhet të inkurajojë autoritetet politike dhe të mobilizojë të gjithë kapacitetet njerëzore me qëllim të realizimit të synimit strategjik.

Mobilizimi i përgjithshëm bëhet më se i nevojshëm për dy arsye kryesore. Nga njëra anë status quo-ja e krijuar tani një kohë të gjatë dhe ngecja e procesit të integritimit kërkon zgjidhje të shpejtë për shkak të mundësisë së rënies së entuziazmit për anëtarësim, që do të shkaktonte pasoja të mëdha në stabilitetin shoqëror dhe në anën tjetër duhet të sprovohen autoritetet politike që angazhimi i tyre në arritjen e këtij qëllimi të mos mbetet vetëm deklarativ. Qytetarët e vetëdijshëm për

rëndësinë e procesit të integritit të cilët BE-në e shohin si vend ku mund të realizojnë qëllimet e tyre, duhet të jenë më aktiv dhe ti shtyjnë partitë politike të punojnë më shumë për interesat e përgjithshme dhe jo vetëm për interesat e ngushta konjunkturale.

KOHEZIONI SOCIAL DHE INTEGRIMI, DY PROCESHE TË DOMOSDOSHME PËR MAQEDONINË MULTIETNIKE

Republika e Maqedonisë për nga struktura e saj është shtet multi-etnik dhe multikulturor. Aty jetojnë më shumë bashkësi etnike dhe kulturore, ndërsa sipas regjistrimit të vitit 2002, shumica i takon bashkësisë maqedonase (64.18%) dhe asaj shqiptare (25.17%). Bashkësitë tjera etnike përbëjnë rreth 10% të popullatës së përgjithshme. Të gjitha bashkësitë etnike që jetojnë në R. e Maqedonisë, karakterizohen më sisteme vlerash dhe normash kulturore të ndryshme nga njëra tjetra. Kjo e bën Maqedoninë shoqëri ku janë prezente dallimet e shumta gjuhësore, religjioze, zakonore etj., dallime që luajnë rol të rëndësishëm në përcaktimin e marrëdhënieve dhe zhvillimit të proceseve në të. Të gjitha këto fakte flasin se R. e Maqedonisë edhe realisht është shtet multi-etnik dhe multikulturor, andaj edhe trajtimi i çfarëdo lloji të problemeve kërkon qasje nga ky këndvështrim.

Ashtu si çdo shtet multikulturor bashkëkohor, edhe R. e Maqedonisë, duhet të ndërtojë model të qeverisjes politike në përputhje me parimet e sistemit demokratik duke u mbështetur në specifikat e saja dhe duke u kujdesur për ruajtjen dhe zhvillimin e dallimeve etnike, kulturore dhe religjioze.

Koncepti multi-etnik dhe multikulturalist për ndërtimin e shtetit ka nevojë të përpunohet më mirë dhe jo vetëm të jetë deklarativ para bashkësisë ndërkombëtare apo vetëm për përfitime të politikave ditore.

Realiteti multi-etnik dhe multikulturor i shtetit paraqet determinantën që përcakton se si duhet të vendosen raportet dhe të krijohen marrëdhëniet e bashkëpunimit në aspektin e brendshëm si dhe për pozicionimin e saj në aspektin e politikave të jashtme.

Sot pothuajse të gjitha shoqëritë bashkëkohore për nga struktura e tyre janë heterogjene, multi-etnike, shumë gjuhësore, multikonfesionale, dhe mundësia për mospajtime dhe konflikte të brendshme gjithmonë është kanosje për stabilitetin dhe sigurinë e shtetit.

Karakteristikat e një shteti potencialisht të kanosur dhe të rrezikuar nga përbërja e saj strukturore i ka edhe R. e Maqedonisë, prandaj

është më se e domosdoshme krijimi i modelit të qeverisjes që do të përgjigjet nevojave të ndryshme që dalin nga realiteti shoqëror.

Ky model politik duhet të marrë parasysh se cilat metoda do të përdorë gjatë krijimit të mekanizmave për menaxhimin e dallimeve në shoqëri. Në parim, mekanizmat duhet të ndërtohen mbi principet e vlerave të demokracisë si toleranca, solidariteti, dialogu dhe kompromisi midis përbërësve shoqëror.

Synimi kryesor i shoqërive multietnike dhe multikulturore duhet të jetë krijimi i një harmonie dhe ekuilibri të forcave në ndërtimin e institucioneve të shtetit. Kjo nënkupton që realiteti shoqëror të reflektohet në ndërtimin e institucioneve të shtetit. Ky koncept politik që njëherit është karakteristikë e shteteve të zhvilluara demokratike, dhe që synon krijimin e një trupi të fuqishëm brenda shoqërisë për realizimin e qëllimeve në një shtet quhet kohezion shoqëror apo kohezion social. Ky koncept, që në esencë ka mirëqenien e përgjithshme dhe perspektivën optimiste, zhvillohet mbi parimin e ndërtimit dhe vizionin për ardhmërinë e përbashkët të të gjithë anëtarëve të shoqërisë pa dallim të përkatësisë etnike, fetare, kulturore apo sociale.

Ndërtimi i këtij koncepti të rëndësishëm sot paraqet sfidë për shumë shoqëri multietnike, e gjithashtu edhe për R. e Maqedonisë. Problemet e shumta të brendshme ekonomike, politike dhe sociale si dhe ngecja në procesin e integritimit, e bëjnë sa të nevojshëm po aq edhe të domosdoshëm qasjen serioze ndaj këtij koncepti në R. e Maqedonisë. Kjo aq më tepër kur dihet rëndësia dhe roli që luan kohezioni në shoqëri dhe në të gjitha segmentet e saj.

Megjithëse njohja e kohezionit si koncept dhe arritja e tij si proces është kompleks, ai nuk është i panjohur dhe i paarrtshëm. Rruga për realizimin e tij kërkon vullnet politik dhe respektimin e vlerave dhe parimeve universale të demokracisë. Fakti që R. e Maqedonisë gjeografikisht ndodhet në kontinentin evropian, aty ku ky koncept trajtohet me prioritet në politikat e saj, përveç se duhet të paraqesë një privilegj, gjithashtu kjo rrit mundësitë për praktikimin e përvojave nga shtetet e zhvilluara anëtare të BE-së si dhe nëpërmjet bashkëpunimit, të marrë mbështetjen e duhur për arritjen e këtij standardi.

R. e Maqedonisë që nga pavarësimi i saj objektiv themelor për të cilin është deklaruar ka integritimin në organizatat ndërkombëtare si OKB, KE, OSBE (ku është anëtare e plotë), dhe NATO, BE (ku ende pret anëtarësimin e saj të plotë). Këtu duhet potencuar se anëtarësimi në OKB, OSBE dhe KE nuk kushtëzohej nga kritere të ashpra, por

anëtarësimi në NATO dhe BE është i kushtëzuar më plotësimin e kriterëve më rigorozë politike, ekonomike dhe sociale. Prandaj sot, për shkak të mos plotësimit të këtyre kriterëve, Maqedonia akoma ndodhet para dyerve të këtyre dy organizatave të fuqishme politike, ekonomike dhe ushtarake. Por, ku ndodhet sot Maqedonia në rrugën e integritit, sa ka arritur ajo të plotësojë këto kriterë, a janë të sinqertë sa duhet autoritetet në veprimet e saj dhe në kryerjen e obligimeve të marra, a është realisht e përgatitur Maqedonia për anëtarësim të plotë në BE dhe NATO, a ekziston në Maqedoni kapaciteti i mjaftueshëm institucional dhe njerëzor në përmbushjen e këtyre kriterëve, janë këto disa pyetje që kohëve të fundit janë edhe aktuale por më se të nevojshme që tu jepet përgjigje e duhur.

Një mekanizëm relevant për të vlerësuar gjendjen reale në këtë aspekt, janë raportet e shumta nga organet kompetente qofshin ato të brendshme apo të jashtme, të cilat monitorojnë zhvillimin e proceseve në kuadër të detyrimeve dhe obligimeve që duhet të realizojnë institucionet dhe shoqëria e gjerë në Maqedoni. Nga raportet të cilat japin informata të gjera e cilësore dhe të cilat me kompetencën e duhur japin vlerësimin objektiv për shkallën e realizimit të kriterëve të kërkuara, si dhe për identifikimin e problemeve gjatë zbatimit të tyre janë Progres Raportet e Komisionit Evropian, që monitoron gjendjen e procesit të integritit si obligime që dalin nga marrëveshja e nënshkruar për Stabilizim dhe Asocim, Raporti i Komisionerit për të drejtat e njeriut dhe shkallën e kohezionit Social pranë Këshillit të Evropës (KE), si dhe raporti i Avokatit të Popullit të R. së Maqedonisë që monitoron respektimin e të drejtave dhe lirive të njeriut.

Për Raportet e Progresit të Komisionit Evropian është përdorur analiza kualitative e përmbajtjes së tyre dhe atë nga viti 2005 deri në vitin 2014, duke nënvizuar segmentet pozitive edhe ato negative për vlerësimin, plotësimin e kriterëve dhe procesit të integritit të R. së Maqedonisë për anëtarësim në BE.

Edhe Raportit të komisionerit për të drejtat e njeriut dhe kohezionin Social në kuadër të KE, i është bërë analizë kualitative e përmbajtjes si dhe janë nënvizuar rekomandimet e tij për përmirësimin e gjendjes dhe tejkalimin e problemeve të R. së Maqedonisë në fushat përkatëse.

Raporti i Avokatit të Popullit (Ombudsmanit), sjell të dhëna rreth respektimit të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, implementimin dhe zbatimin e ligjeve për punë, mbrojtje sociale, mjedis të shëndetshëm, përfaqësim adekuat etj.

Gjithashtu janë dhënë disa opinione të ndryshme rreth asaj se si vlerësohet zhvillimi i proceseve më të rëndësishme në Maqedoni në kontekstin e integriteteve dhe ndërtimin e kohezionit social të brendshëm.

KONKLUZIONE DHE REKOMANDIME

Historia më e re e R. së Maqedonisë e cila fillon me pavarësinë e saj në vitin 1991, karakterizohet me shumë ngjarje dhe zhvillimin e proceseve të ndryshme të cilat në momente të caktuara, me gjithë përcaktimet e qarta deklarative, në realitet janë zhvilluar me shumë paradokse dhe paqartësi konceptuale.

Sfidat kryesore të elitave politike dhe shoqërisë në përgjithësi në R. e Maqedonisë, që nga pavarësimi dhe që mbeten akoma si të tilla janë ndërtimi i institucioneve demokratike dhe funksionale në planin e brendshëm dhe anëtarësimi në organizatat ndërkombëtare, në planin e jashtëm. Këto synime strategjike, mund të arrihen nëpërmjet zhvillimit të proceseve shoqërore të njohura si koncepte të kohezionit shoqëror dhe atij të integritetit. Praktikata e deritanishme tregojnë se zhvillimi i të dyja proceseve janë ngushtë të lidhura dhe të ndërvarura me njëra tjetrën.

Ndërtimi i shoqërisë kohezive nuk është proces i lehtë dhe ajo nuk arrihet në mënyrë spontane, prandaj autoritetet e R. së Maqedonisë duhet ti kushtojnë më shumë kujdes dhe këtë koncept të rëndësishëm për stabilitetin shoqëror, duhet ta promovojë në prioritetet e politikave shtetërore. Kohezioni shoqëror dhe kohezioni social, janë koncepte kyçe në shoqëritë bashkëkohore të zhvilluara, të cilat para së gjithash janë në funksion të mirëqenies së qytetarëve dhe ngritjes së cilësisë së jetës. Kjo gjendje arrihet përmes zbatimit të politikave gjithëpërfshirëse duke përjashtuar diskriminimin dhe duke promovuar solidaritetin.

Duke u bazuar në analizën e dokumentacionit të hulumtuar dhe në studimin e disa indikatorëve të kohezionit social, dhe në perceptimin e ngjarjeve të përditshme, si dhe nëse këtë gjendje e krahasojmë me vendet e tjera të zhvilluara të BE, mund të konkludojmë se gjendja e nivelit të kohezionit social në R. e Maqedonisë është i ulët dhe jo i kënaqshëm. R. e Maqedonisë duke u nisur nga përcaktimet e saja për ndërtimin e shoqërisë demokratike dhe të shtetit social, duhet të miratojë strategji nacionale për fuqizimin e kohezionit social e cila mes tjerash duhet të përfshijë dhe të ndjek rekomandimet e Grupit të Lartë të Punës pranë Këshillit të Evropës, vërejtjet e Komisionit të BE që dalin nga

Progres Raportet, rekomandimet e Avokatit të Popullit të R.M., dhe sugjerimet e Komisionerit për të drejtat e njeriut dhe kohezion social pranë Këshillit të Evropës.

Përpilimi i strategjisë për kohezion social, në parim duhet të niset nga specifikat që ka R. e Maqedonisë në strukturën e saj shoqërore, sipas të cilës shoqëria maqedonase është shoqëri etnike dhe kulturore heterogjene dhe mbi parimet që dalin nga Marrëveshja Kornizë e Ohrit.

Ndërtimi dhe fuqizimi i kohezionit social mund të arrihet duke respektuar dhe zbatuar parimet që njëkohësisht janë dhe komponentët e këtij koncepti, të cilat nënkuptojnë rritjen e përfshirjes sociale, fuqizimin e kapitalit social, zhvillimin e mobilitetit social vertikal duke e afirmuar dhe përkrahur sistemin e meritokracisë.

Koncepti i kohezionit social në kushtet e R. së Maqedonisë duhet të pranohet si qëllim strategjik për të cilin duhet të ekzistojë konsensus politik dhe shoqëror, pasi që realizimi i këtij koncepti do të homogjenizon përpjekjet për ndërtimin e shtetit të përbashkët dhe të zhvilluar.

Në ndërtimin e shoqërisë kohezive rol të rëndësishëm luajnë zbatimi i parimeve themelore të demokracisë, prandaj për realizimin e saj kërkohet angazhim i të gjithë pjesëtarëve dhe grupeve shoqërore mbi këto parime.

Shtyllat e një shoqërie kohezive njëkohësisht janë edhe shtyllat e demokracisë, andaj me përgjegjësi të plotë duhet të punohet për instalimin e këtyre vlerave në shoqëri.

Faktorët që mund të ndihmojnë dhe lehtësojnë ndërtimin e shoqërisë kohezive janë: respektimi i të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, organizimi i zgjedhjeve të lira dhe demokratike, ndarja e pushteteve, funksionimi i shtetit juridik, kultura dhe toleranca politike, përgjegjësia shoqërore, promovimi i solidaritetit dhe humanizmit etj.

Rol të rëndësishëm në fuqizimin e kohezionit social, luajnë krijimi i kushteve për funksionimin e medimeve të pavarura dhe shprehja e fjalës së lirë, dhe promovimi i dialogut ndërkulturor si mënyrë komunikimi dhe bashkëpunimi.

Gjithashtu, faktor të rëndësishëm për arritjen e kohezionit social në shoqëritë bashkëkohore janë zbatimi i llojit të politikave sociale ku përfshihen, politikat për uljen e varfërisë përmes punësimit dhe politikave tjera zhvilluese, politikat arsimore, politikat shëndetësore, politikat e mbrojtjes sociale dhe të kujdesit, politikat për të drejtat e fëmijëve, politikat për barazi gjinore, ruajtja e ambientit jetësor etj.

R. e Maqedonisë për fat të keq që nga pavarësimi i saj, nuk ka arritur të ndërtojë një sistem qeverisës dhe model politik i cili do të udhëhiqej nga konceptimi i realitetit multi-etnik dhe multikulturor, dhe jo rastësisht, ky shtet gjatë gjithë periudhës së saj ka zbatuar politika joparimore dhe jofunksionale. Si rezultat i këtyre politikave Maqedonia nuk ka ndërtuar institucione stabile dhe të efektshme, por institucione të dobëta e të paafta dhe shoqëri me tensione sociale e konflikte ndëretnike.

Viti 2001 është viti i kthesës dhe më i rëndësishëm në historinë e re të Maqedonisë. Në këtë vit ndodhin dy ngjarje të një rëndësie historike për të ardhmen e vendit, pasi që në Prill të 2001, nënshkruhet Marrëveshja e Stabilizim Asocimit midis R. së Maqedonisë dhe BE, e cila ishte hapja e dyerve drejt anëtarësimit në organizatën më të fuqishme politike, ndërsa në Gusht të po këtij viti, nënshkruhet Marrëveshja Kornizë e Ohrit, e cila përveç që ndaloj konfliktin e armatosur, vendosi themelet e reja të Maqedonisë për krijimin e shtetit të përbashkët mbi principin e barazisë midis komuniteteve.

Të dyja këto marrëveshje u bënë udhërrëfyesi më i mirë për autoritetet dhe shoqërinë në përgjithësi, drejt realizimit të qëllimeve për ndërtimin e shoqërisë kohezive dhe lehtësimin e përsheptimitin e procesit integruar.

Periudha në vazhdim tregoi se përkushtimi për zbatimin e parimeve që dalin nga këto marrëveshje dhanë rezultate mjaft pozitive dhe shpresëdhënëse. Megjithatë ky përkushtim nuk ishte i qëndrueshëm, dhe skena politike në Maqedoni përjetoi jo vetëm ndryshime të pushtetit por edhe ndryshime të kursit dhe diskursit politik.

Me ndryshimin e diskursit, u ndjenë edhe lëkundjet e para si në planin e brendshëm, ashtu dhe në planin e jashtëm. Maqedonia që në vitin 2005 kishte marrë statusin kandidat për në BE, edhe pas 10 vitesh akoma nuk ka marrë ftesë për fillimin e negociatave për anëtarësim. Ndërsa, megjithëse në vitin 2008 ishte kandidate e sigurt për anëtarësim në NATO, përsëri edhe aty nuk arriti të anëtarësohet.

Kriter matës për shkallën e realizimit të qëllimeve të proklamuar për një shoqëri demokratike dhe shtet anëtar i Bashkimit Evropian, mbeten akoma implementimi i Marrëveshjes Kornizë të Ohrit dhe zbatimi i rekomandimeve që dalin nga Progres Raportet e Komisionit të BE. Është për të ardhur keq, pasi që ky diskurs politik që akoma po zhvillohet, duket se në prioritetet e veta ka interesat e ngushta partiake në vend të atyre shtetërore.

Prandaj, rekomandohet që, për realizimin e synimeve strategjike me anë të të cilave do të përmirësohet gjendja e përgjithshme e qytetarëve të R. së Maqedonisë, autoritetet politike të ndërrojnë diskursin politik duke u përkushtuar në implementimin e plotë të marrëveshjes së Ohrit me dinamikë më të qartë dhe të afatizuar, si dhe me zbatimin e të gjitha rekomandimeve për përmbushjen e kriterëve të Kopenhagës.

Zbatimi i kriterëve të Kopenhagës dhe ndërtimi i shoqërisë kohezive shikuar nga aspekti i efektshmërisë, janë pothuajse e njëjta gjë, prandaj vlerësojmë se Kohezioni social dhe procesi i integritit për një shoqëri, paraqesin një monedhë të vetme me dy faqe në tregun e Bashkuar të Evropës.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

The recent history of the Republic of Macedonia, which starts with its independence in 1991, is characterized by numerous events and development of various processes which at times, despite the clear declarative definitions, in reality developed more paradoxes and conceptual confusion.

The main Challenges of the Political elites and society in general in Macedonia since independence and which main as such are the building of of democratic and functioning institutions in the internal plan and the membership in international organizations, in external plan. These strategic objectives can be attained through the development of social processes known as concepts of social cohesion and integration. Practice has shown that the development of both processes are closely linked and interdependent with each other.

Building a cohesive society is not an easy process and it is not achieved spontaneously, so the authorities of the Republic of Macedonia should pay more attention and this important concept of social stability, we need to promote in the state policy priorities. Social cohesion and social cohesion are key concepts in modern developed societies, which are primarily in thee function of welfare of citizens and the increase the quality of life. This state is achieved through the implementation of comprehensive policies, excluding discrimination and promoting solidarity.

Based on the analysis of the researched documentation and the study of some indicators of social cohesion, and on the perception of everyday events, as well as if this situation compare to vent other developed EU we can conclude that the state level social cohesion in

Macedonia is low and not satisfactory. R. of Macedonia starting from the determinations of its operations for the construction of a democratic and social state, should adopt a national strategy for strengthening social cohesion which among others shall include and follow the recommendations of the Group of Labour at the Council of Europe, the remarks of the EU Commission progress reports arising from the recommendations of the Ombudsman of RM, as well as the suggestions of the Commissioner for human rights and social cohesion of the Council of Europe.

%

Developing a strategy for social cohesion, in principle should be initiated from the specifics of the Republic of Macedonia in its social structure, under which the Macedonian society is a heterogeneous ethnic and cultural society and the principles deriving from the Ohrid Framework Agreement.

Building and strengthening of social cohesion can be achieved by upholding the principles that in the same time are components of this concept, which means the increase of social inclusion, the empowerment of the social capital, the development of social vertical mobility affirming and supporting the system of meritocracy.

The concept of social cohesion in terms of the Republic of Macedonia should be recognized as a strategic goal for which there must be political and social consensus, since the implementation of the concept will homogenize the efforts to build a joint and developed state.

In building a cohesive society play, an important role play the implementation of the basic principles of democracy, therefore, is required the commitment of all members and social groups on these principles.

The pillars of a cohesive society are also the pillars of democracy, with full responsibility therefore must work for the installation of these values in society.

Factors that can help and facilitate building a cohesive society are: respect for human rights and fundamental freedoms, organizing free and democratic elections, separation of powers, functioning of the legal state, culture and political tolerance, social responsibility, promoting solidarity and humanism etc.

An important role in strengthening social cohesion, also play the creation of conditions for the functioning of independent media and

expression of free speech, and the promotion of intercultural dialogue as a means of communication and cooperation.

Also, an important factor for achieving the social cohesion in modern societies are to implement the kind of social policies including policies for poverty reduction through employment and other policy development, educational policy, health policy, social protection policies and care policies for children's rights, gender equality policies, preservation of the environment etc.

R. Macedonia unfortunately since its independence, has not managed to build a system of government and political model which would be run by the concept of multiethnic and multicultural reality, and not coincidentally, this state throughout the period has implemented an unprincipled and unworkable policy. As a result of these policies, Macedonia has not built stable and effective institutions, but weak and incapable institutions and a society of social tensions and ethnic conflicts.

%

Year 2001 is the year of the turn and the most important in recent history of Macedonia. This year occurred two events of historic importance for the future of the country, since in April 2001, it was signed the Stabilisation and Association Agreement between the Republic of Macedonia and the EU, which was opening the door to membership in the most powerful political Organisations, while in August of the same year, it was signed the Ohrid Framework Agreement, which in addition to the stopped armed conflict, it laid the creating of foundations for the new Macedonian state on the principle of equality between communities.

Both these agreements were the best guide for the authorities and society general, towards the realization of goals for building a cohesive society and facilitating the acceleration of the integration process.

The next period showed that a commitment to implementing the principles arising from these agreements gave very positive and promising results. However, this commitment was not sustainable, and the political scene in Macedonia experienced the not only power changes but also changes of course and political discourse.

By changing the discourse, there were felt the first tremors in the internal as well as in external plan. Macedonia in 2005 had received the EU candidate status, but even after 10 years has not yet received an invitation to start negotiations for membership. Whereas, despite the

fact that in 2008 it was a safe candidate for the NATO membership, again failed to join there.

As a Criterion for measuring the degree of realization of the proclaimed goals of a democratic society and a member state of the European Union, still remain the implementation of the Ohrid Framework Agreement and the implementation of recommendations arising from the Progress Report of the EU Commission. It is a pity, that this political discourse is still being developed, since it is obvious that their priorities are the narrow partisan interests rather than the state ones.

Therefore, it is recommended that, for the realization of strategic goals through which will be improved the general condition of the citizens of the Republic of Macedonia, the political authorities to change the political discourse being committed to the full implementation of the Ohrid Framework Agreement with a more clear and time-bound dynamics, and the implementation of all recommendations for fulfilling the Copenhagen criteria.

The implementation of the Copenhagen criteria and building a cohesive society regarding their effectiveness, are almost the same, therefore we appreciate that the Social cohesion and the integration process for a society, both present a single coin with two faces in united the market of Europe.

LITERATURA E SHFRYTËZUAR

- Azizi, Abdulla (2010), "*Bashkimi Evropian, e drejta, institucionet dhe politikat*" UEJL-Tetovë
- Benet, Andrew (2004), "*Social Cohesion vol- I*" House of commons, London
- Brill, Koninklijke (2012), "*Brill's Companion to Sophocles*" Leiden, Nederland
- Brun, J.G.(2009), "*The group effect*" Bussines Media, London
- Cvetanova, Ganka (2007), "*Kulturni razliki i opstestvena integracija*" Shkup
- Ibrahim, A. (2009), "*Integrimi i Ballkanit Perëndimor në BE*", Logos A, Shkup
- Jennson, J. (1998), "*Mapping Social Cohesion*" Ottawa, Canada
- Jovanoski, T. (2004), "*Makroekonomska stabilnost i ekonomski rastezh na R.Makedonija*", Jugoreklam, Shkup

- Tali, Driton (2008), *“Integrimi i Evropës në BE”*, Prishtinë
- Milo, Paskal (2002), *“Bashkimi Evropian”*, AlbPaper, Tiranë
- Lazar, Lazarov (2005), *“Evropska Unija- Sostojbi i Perspektivi”*, Kultura, Shkup
- Pajaziti, Ali, (2011), *“Kultura dhe cilësia e jetesës; rasti i Maqedonisë”* Logos A Shkup
- Pajaziti, Ali, (2009), *“Fjalori Sociologjik”*, UEJL-Logos A, Shkup
- Radonjiç, Radovan, (2004), *“Socjalna Kohezija i ljudska prava”*, Podgorica
- Reggina, Berger, Schmidt (2000), *“Social Cohesion as an aspect of quality of Societies”*, Manhajm
- Reka, Blerim, (2000), *E drejta e Unionit European*. Prishtinë, KIEAI.
- Robert, Putnam, (1993), *“ Social Capital and Public Life”*, New York
- Wooley, F. (1998), *“Social Cohesion and voluntary activities”*, Ottawa, Canada